

vonnis

RECHTBANK AMSTERDAM

afdeling privaatrecht

zaaknummer / rolnummer: C/13/719848 / HA ZA 22-524

Vonnis in incident van 7 december 2022

in de zaak van

de stichting
STICHTING TER BEVORDERING VAN DE FOSSIELVRIJ-BEWEGING,
gevestigd te Amsterdam,
eiseres in de hoofdzaak,
verweerster in het incident,
advocaat mr. F.M. Peters te Amsterdam **Fout! De documentvariabele ontbreekt.**

tegen

de naamloze vennootschap
KONINKLIJKE LUCHTVAART MAATSCHAPPIJ N.V.,
gevestigd te Amstelveen,
gedaagde in de hoofdzaak,
verweerster in het incident,
advocaat mr. B.M. Katan te Amsterdam,

en

de stichting naar het recht van het Verenigd Koninkrijk
CLIENTEARTH,
gevestigd te Londen, Verenigd Koninkrijk,
eiseres in het incident,
advocaat mr. F.M. Peters te Amsterdam.

Partijen worden hierna Fossielvrij, KLM en ClientEarth genoemd.

1. De procedure

- 1.1. Het verloop van de procedure blijkt uit:
- de dagvaarding van 6 juli 2022, met producties;
 - de incidentele conclusie van eis tot voeging, met producties, van ClientEarth;

- de mededeling, op de rol van 26 oktober 2022, van Fossielvrij dat zij akkoord is met het incident tot voeging van ClientEarth;
- de conclusie van antwoord in incident tot voeging, van KLM.

1.2. Daarna is nog gecorrespondeerd over de vraag of er een zitting in het incident zou moeten komen. De griffier heeft deze correspondentie afgerond met het e-mailbericht van 28 november 2022 en geschreven dat (opnieuw) vonnis is bepaald in het incident.

2. De feiten in het incident

2.1. De statuten van Fossielvrij luiden met ingang van 23 juni 2022, voor zover hier van belang:

Artikel 3. Doel

1. De stichting stelt zich ten doel om ten behoeve van huidige en toekomstige generaties: Het op lokaal, regionaal en landelijk niveau bevorderen, beschermen, ondersteunen en bewerkstelligen van sociale-, milieu- en economische rechtvaardigheid en gezondheid, het wegnemen van de maatschappelijke legitimiteit van kolen-, olie- en gasbedrijven (zogenaamde “fossiele bedrijven”) en het bewerkstelligen van alternatieve aanwending van investeringen en middelen om daarmee de transitie naar een duurzame economie gebaseerd op hernieuwbare energie te versnellen.
2. De stichting tracht dit doel onder meer te bereiken door alle mogelijke taken op zich te nemen welke haar doel kunnen bevorderen. Zoals bijvoorbeeld: (...).

Artikel 4. De Fossielvrij-beweging

De stichting komt voort uit een groeiende beweging: de ‘Fossielvrij-beweging’. Dit is een groeiend netwerk van onder meer studenten, burgers en professionals die hun eigen gemeente, universiteit of pensioenfonds oproepen hun financiële banden met de fossiele brandstoffen industrie te verbreken (het zogenaamd ‘divesteren’), en/of andersoortige banden met de fossiele brandstoffen industrie te verbreken, om op deze manier klimaatverandering aan te pakken en de transitie naar een duurzame economie met duurzame energie te versnellen.

Deze beweging is onderdeel van de wereldwijde divestment beweging die ondersteund wordt door de organisatie “350.org”. De internationale Fossil Free campagne is in de VS ontstaan in tweeduizend twaalf en groeide al snel naar een internationale beweging, ook met een Nederlandse tak. De stichting is zich bewust van de geschiedenis van de ‘Fossielvrij-beweging’ die geleid heeft tot Stichting ter bevordering van de ‘Fossielvrij-beweging’. Contact met en vertegenwoordiging van de beweging in het bestuur is essentieel voor de stichting.

2.2. Het *Memorandum of Association* van ClientEarth luidt met ingang van 13 november 2006, voor zover hier van belang:

3. The Charities objects (‘the Objects’) are:

- 3.1 To promote and encourage the enhancement, restoration, conservation and protection of the environment, including the protection of human health, for the public benefit.
- 3.2 To advance the education of the public in all matters relating to the law, practice and administration of justice in connection with the environment.

3.3 To relieve poverty through the provision of legal services to those who cannot otherwise afford them.

3.4 To promote, assist, undertake and commission research into the law, practice and administration of justice in connection with the environment and matters relating thereto, including the impact, direct or indirect, of any human activity on the environment and to disseminate the useful results of such research.

3. De hoofdzaak

3.1. Fossielvrij vordert dat de rechtbank, voor zover mogelijk uitvoerbaar bij voorraad, oordeelt:

vordering I: exclusieve belangenbehartiger

dat Fossielvrij ontvankelijk is in deze collectieve actieprocedure en wordt aangewezen als exclusieve belangenbehartiger;

vordering II: definitie nauw omschreven groep

indien de rechtbank van oordeel is dat zij dient te bepalen voor welke nauw omschreven groep personen de exclusieve belangenbehartiger de belangen in deze collectieve vordering behartigt in de zin van artikel 1018e lid 2 Rv: dat onderhavige collectieve actie op de navolgende groep van natuurlijke personen betrekking heeft, te weten alle ten tijde van het uitbrengen van de dagvaarding in Nederland wonende natuurlijke personen, en zij die geboren worden en in Nederland komen te wonen na de datum van deze dagvaarding;

vordering III: opt-out mogelijkheid

dat een ieder die in Nederland woonachtig is of domicilie heeft gedurende een periode van drie maanden na de aankondiging in de zin van artikel 1018f lid 3 Rv van de uitspraak tot aanwijzing van de exclusieve belangenbehartiger, de mogelijkheid zal hebben bij schriftelijk bericht aan de griffie van de rechtbank te laten weten zich van de behartiging van hun belangen in deze collectieve actie te onttrekken;

vordering IV: verklaring voor recht

dat voor recht wordt verklaard dat:

I. de door KLM gedane reclame -uitingen #1 tot en met #13 zoals in hoofdstuk 5 van het lichaam van de dagvaarding zijn beschreven en die suggereren dat vliegen duurzaam kan zijn of worden, om redenen zoals in het lichaam van de dagvaarding gesteld, misleidend en onrechtmatig zijn en dat KLM dusdoende in strijd handelt met de in het lichaam van de dagvaarding bedoelde fundamentele rechten en de Richtlijn OHP; en

de door KLM gedane reclame-uitingen #14 tot en met #19 zoals in hoofdstuk 5 van het lichaam van de dagvaarding zijn beschreven en die suggereren dat de aankoop of bijdrage aan een “compensatie”-product daadwerkelijk een deel van het klimaat-effect van vliegen vermindert, absorbeert of compenseert om redenen zoals in het lichaam van de dagvaarding gesteld, misleidend en onrechtmatig zijn en dat KLM dusdoende in strijd handelt met de in het lichaam van de dagvaarding bedoelde fundamentele rechten en de Richtlijn OHP;

vordering V: verbod en bevel

(i) dat KLM wordt verboden om uiterlijk vanaf één week na dagtekening van het in dezen te wijzen vonnis:

a. de reclame-uitingen #1 tot en met #19 zoals in hoofdstuk 5 van het lichaam van de dagvaarding zijn beschreven of reclame-uitingen met een tekst gelijk of soortgelijk daaraan, alsmede waarin door aanprijzende bewoordingen wordt gesuggereerd dat vliegen, al dan niet met KLM, op een wijze kan worden gedaan vanuit oogpunt van klimaatverandering “duurzaam” of “verantwoord” kan plaatsvinden, te doen in enigerlei vorm of op enigerlei wijze, openbaar te maken of te doen maken;

(ii) dat KLM wordt gelast om:

a. binnen één week na dagtekening van het in dezen te wijzen vonnis, op eigen kosten de reclame-uitingen #1 tot en met #19 zoals in hoofdstuk 5 van het lichaam van de dagvaarding zijn beschreven, en uitlatingen die daarop variëren maar wezenlijk dezelfde strekking hebben, te verwijderen en verwijderd te houden van alle media waarop die uitingen zijn verspreid, waaronder begrepen maar niet beperkt tot de website van KLM, haar social media kanalen, door KLM zelf in omloop gebrachte folders, flyers en tijdschriften, (video)advertenties online of in print-media, of anderszins; en

b. binnen één week na dagtekening van het in dezen te wijzen vonnis, op eigen kosten de reclame-uitingen #1 tot en met #19 zoals in hoofdstuk 5 van het lichaam van de dagvaarding zijn beschreven te rectificeren door:

i. het verzenden van brieven aan alle personen en instellingen aan wie KLM tickets heeft uitgegeven tussen 1 december 2021 en 23 mei 2022, op briefpapier van KLM, waarbij gebruik wordt gemaakt van de gebruikelijke huisstijl van KLM voor correspondentie met haar klanten, per post en per e-mail met daarin, met uitzondering van de adressering, datering en afsluiting, overigens uitsluitend de tekst zoals weergegeven in Bijlage A bij de dagvaarding, of een andere tekst van dezelfde aard en strekking die de rechtbank geboden acht, en zonder dat op andere wijze in enigerlei zin aan doel en strekking van de (kenbaarheid van de) rectificatie afbreuk wordt gedaan;

ii. het plaatsen van een duidelijke en goed leesbare, in de huisstijl van KLM op te maken rectificerende advertentie van een halve pagina in vijf landelijke dagbladen (Trouw, AD, Telegraaf, Volkskrant en NRC) op de achterpagina van die dagbladen, zonder enig commentaar of enige toevoeging in welke vorm dan ook met de tekst zoals weergegeven in Bijlage B bij de dagvaarding, of een andere tekst van

dezelfde aard die de rechtbank geboden acht, opgemaakt conform goed drukkersgebruik, in een rood kader met het logo van KLM, onder de kop “RECTIFICATIE”;

iii. het gedurende vier weken, of een zodanige termijn die de rechtbank geboden acht, plaatsen van een duidelijke en goed leesbare, in de huisstijl van KLM op te maken rectificerende tekst op al haar online marketinguitingen waaronder banners en alle social media accounts (Instagram, Twitter, LinkedIn etc.), die zichtbaar blijft tijdens scrollen in enige richting, met de tekst en in de vorm zoals opgenomen in Bijlage C bij de dagvaarding, of een andere tekst van dezelfde aard die de rechtbank geboden acht;

c. binnen drie dagen na verzending van bovenbedoelde rectificatiebrieven aan de raadslieden van Fossielvrij een afschrift te zenden van één van de verzonden rectificatiebrieven, gedateerd maar waarin de gegevens die betrekking hebben op de geadresseerde onleesbaar zijn gemaakt, vergezeld van een door een Nederlandse deurwaarder of notaris afgegeven bevestiging dat de rectificatie in die vorm is verzonden door KLM aan de in het vonnis gespecificeerde groep personen en instellingen; en

d. binnen één week na dagtekening van het in dezen te wijzen vonnis, op eigen kosten op een prominente plek op de homepage van de KLM website, de website-bookingstool en op de vliegtickets die voor haar vluchten worden uitgegeven, een goed leesbare waarschuwingstekst weer te geven of te laten weergeven luidend “Vliegtuigen verbruiken fossiele brandstof en dragen bij aan klimaatverandering”, in de huisstijl van KLM en in een lettertype dat groter is dan het kleinste lettertype dat op dezelfde plaats weergegeven wordt;

vordering VI: dwangsom

het onder V gevorderde op straffe van verbeurte van een dwangsom van EUR 100.000,00, of een ander bedrag dat de rechtbank geboden acht, voor iedere keer dat KLM geheel of gedeeltelijk in strijd handelt met (één of meer onderdelen) van de sub V gevorderde verbod en/of (één of meer) bevelen, in dier voege dat deze dwangsom evenzoveel keer verschuldigd zal zijn als (onderdelen van) het genoemde verbod wordt overtreden en/of (onderdelen van) de genoemde bevelen niet worden nagekomen, alsmede een dwangsom van EUR 25.000,00 of een ander bedrag dat de rechtbank geboden acht, per dag dat de betreffende overtreding respectievelijk niet nakoming voortduurt, daarbij ieder gedeelte van een dag als een hele gerekend;

vordering VII: proceskosten en vergoedingen

KLM te veroordelen tot vergoeding aan Fossielvrij van de buitengerechtelijke kosten en (proces)kosten (artikel 6:96 BW en artikel 1018I lid 2 Rv), zijnde:

(i) de volledige door Fossielvrij gemaakte buitengerechtelijke kosten, te vermeerderen met de wettelijke rente vanaf de datum van het in deze procedure te wijzen vonnis tot aan de dag van algehele voldoening, zo nodig op te maken bij staat en te vereffenen volgens de wet; en

(ii) de kosten die Fossielvrij zal maken in verband met de handelingen die Fossielvrij in haar hoedanigheid van (mede) exclusieve belangenbehartiger tot aan het eindvonnis geacht zal worden uit te voeren, te vermeerderen met de wettelijke rente vanaf de datum van het in deze procedure te wijzen eindvonnis tot aan de dag van algehele voldoening, zo nodig op te maken bij staat en te vereffenen volgens de wet;

welke bedragen (i) en (ii) nader zijn te begroten.

3.2. Fossielvrij neemt tot uitgangspunt dat in deze zaak de WAMCA van toepassing is. De WAMCA is de met ingang van 1 januari 2020 in werking getreden Wet van 20 maart 2019, Stb. 130, tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering teneinde de afwikkeling van massaschade in een collectieve actie mogelijk te maken.

4. Het incident

4.1. ClientEarth vordert dat de rechtbank haar toestaat zich aan de kant van Fossielvrij als partij te voegen en de vorderingen van Fossielvrij in de hoofdzaak toewijst, met veroordeling van KLM in de hoofdzaak in de kosten van deze procedure.

4.2. ClientEarth baseert haar vordering op artikel 217 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv). Zij stelt dat zij een belang als bedoeld in die bepaling heeft om zich te mogen voegen in het tussen Fossielvrij en KLM aanhangige geding.

4.3. Fossielvrij steunt de incidentele vordering van ClientEarth.

4.4. KLM voert verweer. Zij concludeert tot afwijzing van de incidentele vordering van ClientEarth, met veroordeling van ClientEarth in de kosten van het incident.

4.5. De rechtbank overweegt dat Fossielvrij op de voet van artikel 3:305a Burgerlijk Wetboek (BW) een collectieve vordering heeft ingesteld tegen KLM. Uit haar vordering blijkt dat zij (uitsluitend) opkomt voor personen die woonplaats hebben of zullen hebben in Nederland. In zoverre is in deze zaak van internationale aspecten geen sprake. De vraag naar de internationale bevoegdheid (de rechtsmacht) van de Nederlandse rechter doet zich dan ook niet voor.

4.6. Het burgerlijk procesrecht dat in deze zaak van toepassing is, is uiteraard dat van Nederland (artikel 10:3 BW).

4.7. Artikel 217 Rv bepaalt, voor zover hier van belang, dat ieder die een belang heeft bij een tussen andere partijen aanhangig geding kan vorderen zich daarin te mogen voegen. De incidentele vordering van ClientEarth strekt ertoe dat zij zich mag voegen aan de kant van Fossielvrij.

4.8. Allereerst rijst de vraag of de op artikel 217 Rv gebaseerde incidentele vordering van ClientEarth zich laat verenigen met het WAMCA-procesrecht. Het WAMCA-procesrecht staat in de

nieuwe titel 14A van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (“Van rechtspleging in zaken betreffende een collectieve actie en collectieve schadeafwikkeling”). ClientEarth beantwoordt deze vraag bevestigend, het antwoord van KLM luidt ontkennend.

4.9. Zoals in het vonnis van 3 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:5174 (Volkswagen II) van deze rechtbank is overwogen, sluit het WAMCA-procesrecht de toepassing van artikel 217 Rv niet met zoveel woorden uit. In dat vonnis is echter ook overwogen dat uit het systeem van de WAMCA voortvloeit dat voor voeging van een rechtspersoon als bedoeld in artikel 3:305a BW aan de kant van eiseres in een WAMCA-procedure geen plaats is.

4.10. De WAMCA kent namelijk een in twee opzichten gesloten systeem. Uit de ontvankelijk geoordeelde eisers wordt in beginsel één exclusieve belangenbehartiger aangewezen. Deze “meest geschikte” eiser vervult met uitsluiting van de niet als exclusieve belangenbehartiger aangewezen eisers zelfstandig een leidende en coördinerende rol. Voeging van ClientEarth aan de kant van Fossielvrij zou dit door de WAMCA-wetgever weloverwogen geïntroduceerde systeem verstoren. Fossielvrij zou in al haar processuele stappen een deel van haar exclusiviteit kwijt zijn aan een partij die zich buiten de in de WAMCA gestelde ontvankelijkheidsvereisten en de in de WAMCA voorziene aanwijzingsprocedure om een plaats naast haar heeft verworven. Dat past niet in het systeem van de WAMCA. De omstandigheid dat Fossielvrij geen bezwaar heeft tegen de door ClientEarth geambieerde processuele rol maakt dit niet anders.

4.11. Uit hetgeen hiervoor is overwogen, vloeit voort dat het gevorderde moet worden afgewezen. ClientEarth zal, als de jegens KLM in het ongelijk gestelde partij, worden veroordeeld in de kosten van KLM in het incident. Deze worden begroot op EUR 563,00 (één punt, tarief II). De nakosten zijn toewijsbaar op de in de beslissing vermelde wijze.

5. De hoofdzaak

5.1. De zaak zal worden verwezen naar de rol van 18 januari 2023 voor conclusie van antwoord. Gelet op de laatste zin van artikel 1018c lid 5 Rv mag KLM volstaan met de daar bedoelde verweren.

5.2. Iedere verdere beslissing zal worden aangehouden.

6. De beslissing

De rechtbank:

in het incident

6.1. wijst het gevorderde af;

6.2. veroordeelt ClientEarth in de proceskosten van KLM in het incident, tot dit vonnis begroot op EUR 563,00;

6.3. veroordeelt ClientEarth in de na dit vonnis aan de kant van KLM ontstane kosten, begroot op EUR 163,00 aan salaris advocaat en, onder de voorwaarde dat ClientEarth niet binnen veertien dagen na aanschrijving aan het vonnis heeft voldaan en vervolgens betekening van het vonnis heeft plaatsgevonden, op EUR 85,00 aan salaris advocaat en de exploitkosten van betekening van het vonnis;

6.4. verklaart de kostenveroordelingen uitvoerbaar bij voorraad;

in de hoofdzaak

6.5. verwijst de zaak naar de rol van **18 januari 2023** voor conclusie van antwoord;

6.6. houdt iedere verdere beslissing aan.

Dit vonnis is gewezen door mr. M.R. Jöbssis, mr. J.W. Bockwinkel en mr. N.A.J. Purcell, rechters, bijgestaan door mr. A.A.J. Wissink, griffier, en in het openbaar uitgesproken op 7 december 2022.